

Дар'я ПИСАРЕНКО

студентка першого курсу освітньої програми

«Суспільне і приватне врядування»,

НаУКМА

ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА: ПРОБЛЕМИ, ПОКАЗНИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Ключові слова: демографічна політика, демографічна криза, воєнний стан, міграція, народжуваність, старіння населення.

Метою є визначення проблем, що виникли у демографічній сфері України та визначення перспектив розвитку державної демографічної політики.

Чому я обрала саме цю сферу? Бо на мою думку, демографічна політика є завжди важливою та актуальною, а тим паче під час воєнного стану, з яким зіткнулась наша країна. Чому важливою? Бо цифри та показники показують нам чому, наприклад, у нас зріс рівень безробіття.

Демографічна політика – це сукупність заходів, стратегій і програм, які приймаються державою з метою впливу на розподіл населення за віковими, статевими, етнічними та іншими ознаками, а також на показники народжуваності, смертності, міграції та інші демографічні процеси.

Спираючись на демографічні показники, держава формує різні стратегії управління та покращення життя населення та економіки країни. Демографічна політика зосереджена на аналізі та регулюванні демографічних процесів в суспільстві. Вона ставить за мету вивчення та вплив на народжуваність, смертність, міграцію та інші демографічні показники.

У процесі розроблення демографічної політики держави зазвичай звертають увагу на міграційні процеси та прогнозують їх наслідки. Розроблена політика повинна включати заходи, що спрямовані на залучення іммігрантів для компенсації низького приросту населення або браку робочої сили. Таким чином, демографічна політика враховує як міграцію, так і еміграцію/імміграцію для формулювання стратегій управління населенням.

Основні проблеми у сфері «демографічна політика», що впливають на національну економіку в Україні, були ще до повномасштабного вторгнення росії в Україну. Зокрема, у нас низький рівень народжуваності (+ через наслідки війни), збільшення смертей (+ додаткова смертність через війну), старіння населення, недостатня підтримка сім'ї та дітей, погіршення здоров'я нації (недостатня медична допомога), економічна

нестабільність у країні, а також міграційні проблеми (з країни виїжджає більше людей, ніж повертається. Також великі внутрішні переміщення).

Населення в Україні досягло максимуму у 1992 році – 52,24 млн осіб. У 2022 році, за оцінками ООН, населення становило 43 млн 792 тис осіб в міжнародно визнаних кордонах України. За цими даними, протягом 1990-2022 років Україна втратила близько 10,7 млн людей (понад 20% населення). В Україні мала кількість дітей та молодих людей порівняно із старшим поколінням [1]. Це означає, що менше жінок досягатимуть репродуктивного віку в наступні кілька років. Цей фактор буде створювати проблеми для демографічного відновлення після війни. Навіть, якщо жінки матимуть таку саму середню кількість дітей, менше жінок репродуктивного віку означає менше народжень зараз та в майбутньому. У результаті – продовження, а можливо і ще погіршення демографічної кризи в країні. Якщо казати саме за час зараз, то війна, насправді, спричинила сто відсотків дуже велику, але поки що невідому точну кількість смертей, як військових так і цивільних. Все, що я назвала вище, звісно впливає на нашу макроекономіку (національну). І, на жаль, впливає в погану сторону.

Вищезазначені проблеми призводять до зменшення працездатного населення, можливої робочої сили та зайнятих осіб через що відбувається зменшення виробництва, а також велике навантаження на зайняте населення.

Низький рівень народжуваності може мати негативний вплив на економіку через зменшення робочої сили, як я вже зазначала вище, та споживчого попиту. У цілому рівень народжуваності з 1991 року знизився вдвічі: в 1991-му народилося 630,8 тисячі дітей, у 2019-му – 308,8 тисячі. Рівень народжуваності почав сильно падати після 2013 року, в середньому народжується близько 400 тисяч малюків на рік. В Україні, як і раніше, більше жінок, ніж чоловіків: 22,4 млн проти 19,3 млн. Також кількість міського населення більш ніж удвічі перевищує сільське: 29,1 млн проти 12,8 млн. (станом на 2020 рік). *Старіння населення* призводить до зростання навантаження на систему пенсійного забезпечення та охорону здоров'я. Це може викликати фінансові труднощі для держави та обмеження соціальних витрат [1].

Міграція молодих та кваліфікованих працівників. Велика кількість молодих та кваліфікованих працівників залишають Україну в пошуках кращих можливостей за кордоном, а зараз ще і через війну. Це призводить до втрати людського капіталу та важливих ресурсів, необхідних для економічного розвитку.

Недостатня підтримка сім'ї та дітей. На мою думку, у нас в країні підтримка сім'ї та дітей у вигляді соціальних послуг, доступного житла,

якісної освіти є недостатньою. І це може негативно впливати на рішення сімей мати дітей і може стати перешкодою для сімейного зростання.

Нестабільна економічна ситуація. В Україні високий рівень безробіття. За результатами I кварталу 2023 року він становить близько 20%. Але за умови відсутності нових значних шоків, у 2023–2025 роках триватиме відновлення ринку праці на тлі зростання економіки та досить м'якої фіскальної політики. У звіті НБУ зазначено, що рівень безробіття поступово знижуватиметься: у 2023 році – до 18,3%, у 2024 році – до 16,5%, а у 2025 році – до 14,7%" [2].

Однак цей показник все одно перевищуватиме довоєнний рівень. Якщо продовжувати перераховувати, то також в Україні низькі заробітні плати та економічна нестабільність, які можуть впливати на рішення молодих сімей мати дітей. Нестабільність економічної ситуації може також спричиняти масову еміграцію та зменшення робочої сили.

Низький рівень медичного забезпечення. На демографічну ситуацію в Україні також суттєво впливає стан здоров'я населення. Недостатня доступність якісної медичної допомоги та низький рівень охорони здоров'я можуть мати негативний вплив на здоров'я населення та фертильність. Погіршення стану здоров'я може призводити до зменшення народжуваності та зростання смертності. Підвищення рівня захворюваності, інвалідності та смертності – це пряма втрата трудового потенціалу, що негативно впливає на економіку країни. Ще можу додати, що тимчасова непрацездатність й особливо цілковита втрата працездатності завдають соціальної та економічної шкоди не лише конкретній особі, а й суспільству в цілому.

Ну і звісно також можна сказати, що приблизно 50 % здоров'я людини визначає її спосіб життя. Його негативними чинниками є шкідливі звички, незбалансоване харчування, надмірне моральне і психологічне навантаження, несприятливі умови праці, малорухомість, незадовільні матеріально-побутові умови та багато іншого. Негативно позначається на формуванні стану здоров'я і несприятлива екологічна ситуація, зокрема забрудненість, води, повітря (їх внесок дорівнює приблизно 20 %) [3].

Науковці НІСД, роблять висновок, що населення України може скоротитися на 24-33% залежно від тривалості війни. Ефект буде особливо помітним для дітей та населення продуктивного віку [4].

Зазначу такі негативні тенденції демографічної ситуації в Україні. Скорочення чисельності населення може призвести до зменшення робочої сили та обмеження економічного зростання. Еміграція молодих та кваліфікованих працівників може призвести до втрати людського капіталу та знань. Зменшення чисельності молодого населення та збільшення частки людей похилого віку може створити виклики для соціальної системи, особливо у сферах пенсійного забезпечення та медичного

обслуговування. Масова еміграція молодих та кваліфікованих кадрів з окремих регіонів може призвести до дисбалансу в розподілі ресурсів та економічного розвитку між різними частинами країни.

Вважаю, що стратегічно важливо стабілізувати демографічну ситуацію за рахунок природного чинника – підвищувати тривалість життя турботою про здоров'я, яке залежить від поведінки і способу життя кожного: самообмеження вживання алкоголю, правильного харчування та фізичної активності. Після завершення війни, на жаль, прогнозовано збільшаться проблеми з психічним і психологічним здоров'ям як у військовослужбовців, так і в багатьох інших людей, що потребуватимуть підтримки. Активну роботу профільних спеціалістів і служб підтримки варто налагоджувати вже нині. Тільки комплексне вирішення демографічних проблем додасть українцям шансів залишатися чисельною нацією переможців [5].

Висновки. Україна має велику кількість молодих людей, які дуже мотивовані та мають бажання працювати і розвивати свою країну, що сприятиме економічному зростанню та загалом розвитку країни. Зменшення чисельності населення може знизити навантаження на систему соціального забезпечення, зокрема пенсійну та медичну. Уряд повинен впроваджувати політику, що сприятиме збільшенню кількості народжень, такі як державні допомоги для молодих сімей, підтримка жінок на роботі та у сімейному плануванні; вживати заходів, спрямованих на підтримку сімей і створення сприятливого середовища для виховання дітей; створити можливість доступу до якісних медичних та освітніх послуг. Розвиток освіти, навчання новим технологіям та професійній підготовці можуть забезпечити населенню необхідні навички для зайнятості в сучасній економіці та сприяти зростанню продуктивності. Розроблення та реалізація програм та ініціатив, спрямованих на залучення молоді до активного участі в суспільному та політичному житті, розвиток молодіжних організацій та підтримка молодих підприємців можуть стимулювати розвиток країни та формування майбутнього лідерства.

Список використаних джерел

1. Демографічна ситуація в Україні в період незалежності. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/08/21/infografika/suspilstvo/demohrafichna-sytuacziya-ukrayini-period-nezalezhnosti>
2. За підсумками року безробіття в Україні знизиться до 18,3 %. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2023-Q2.pdf?v=4
3. Управління трудовим потенціалом / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. П. Керб. Київ : КНЕУ, 2005. 403 с.

4. Соціально-демографічна ситуація в Україні: шляхи подолання наслідків війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demografichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya>

5. Самченко В. Демографічна криза: на відновлення Україні може знадобитися 50 років. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3671923-demografichna-kriza-na-vidnovlenna-ukraini-moze-znadobitisa-50-rokiv.html>

6. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

Анастасія ПРОХОРЕНКО

*студентка першого курсу освітньої програми
«Суспільне і приватне врядування»,
НаУКМА*

ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ключові слова: культурна спадщина, об'єкт культурної спадщини, воєнний стан, охорона культурної спадщини, ЮНЕСКО.

Мета дослідження полягає у визначенні проблем, що виникли після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну та можливих шляхів їх вирішення у сфері охорони культурної спадщини.

«Культурна спадщина – сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. Охорона культурної спадщини – система правових, організаційних, фінансових, матеріально-технічних, містобудівних, інформаційних та інших заходів з обліку (виявлення, наукове вивчення, класифікація, державна реєстрація), запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культурної спадщини» [1].

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року ознаменувало новий етап російсько-української війни, яка почалася ще в 2014 році і, за деякими оцінками, є найбільшою війною в Європі з часів Другої світової війни. Повномасштабне російське вторгнення завдало колосального удару багатьом сферам нашого життя: економічній сфері, сфері бізнеса та підприємництва, соціальній сфері, сфері енергетики, сфері туризму, екології, тощо. Колосальної шкоди було